

Aina André

Från: "Aina André" <aina.andre@tele2.se>
Datum: den 24 oktober 2017 05:57
Till: "Erik Ruist" <erik.ruist@comhem.se>
Ämne: Christen Hansson

CHRISTEN HANSSON
DG 1206

Hej igen!

Tidigt uppe och sent i säng har varit min refräng.

Ja, i alla fall några dagar.

Såg i dag att jag råkat kalla Hans Olsson för den bråkige och även använt hans namn i stället för Christen Hanssons. Det blev som sagt lite rörigt.

Min mördare i barnamorden hette Hans Olsson. Kanske det var det som gjorde felskrivningen.

Kommer att använda alla Dina uppgifter om hans släkt när jag förhoppningsvis kommer att hinna med att komplettera i mitt släktprogram, så det tackar jag för.

Fick på vinterdäcken tidigt på morgonen igår. Skall på läkarbesök tidigt idag och sedan sända min man till fotvård. På torsdag blir det bilprovning, en dag skall en terapeut komma för uppvisning av vissa rörelser, som min man kan utföra och så har vi sjuksystem som kommer för min man har trycksår och sedan har min man bad på fredag, då han får hjälp men jag måste se till så att det finns rena kläder både till säng och man. Någon dag måste jag ta upp fontänapparaten ur dammen, ta bort vissa växter och få in blomkrukor, som inte tål att stå ute när det är kallt. Min dotter skall på tjänsteresa till Israel. Häromdagen var hon över då'n på liknande resa i London. Hon har mycket om sig, så jag vill inte lasta på henne allt jag kunde behöva få hjälp med. Men att klippa bort alla växterna från dammen måste jag tyvärr be henne om. Hoppas vi hinner med allt innan vintern slår till.

Det är full rulle nästan jämt.

Hälsningar

Aina

Aina André

Från: "Aina André" <aina.andre@tele2.se>
Datum: den 23 oktober 2017 22:14
Till: "Erik Ruist" <erik.ruist@comhem.se>
Ämne: Re: Hogar

Hej Erik!

Äntligen ett livstecken från mig.

Du hoppades att jag hade kvicknat till efter rosfebern. Det har jag väl på sätt och viss. Alla konstigheter har minskat och benen ser nästan ut som förut men helt OK är jag inte. Trött och upptagen av att serva min sjuke make, då han inte får hjälp av hemhjälp, sjukvård mm, så försöker jag ändå rota vidare i domböckerna. Fast jag gör ett uppehåll just nu efter genomgången av domböckerna för 1830-talet för att kunna färdigställa en berättelse om barnamorden på Klevekasen i Kville, som jag oförhoppandes inte kunde slita mig ifrån, därför att de var så annorlunda. De har tagit fruktansvärt lång tid och berör personer och gårdar, som jag inte alls har någon släktanknytning till. Protokoll i mängder från många olika instanser under många år. Nu är jag nästan helt klar med berättelsen och i avvaktan på ett par bekräftelser på oklarheter, så försöker jag ordna upp med sådant som blivit liggande.

Bland annat Ditt mail och de 2 helt fantastiska dokumenten med artikeln om Hans Olsson och sammanställning av släkten på Hogar i Lur. Ett enastående jobb och välskrivet. Jag köpte t.o.m. år 2012 Släktforskarnas årsbok, men slutade, för att det sällan kom upp något som avsåg Bohuslän och mina environger. Så jag har missat Din intressanta artikel 2014 om den bråkige Hans Olsson.

Alla de protokoll om bråket med grannen på Skalleröd har jag skrivit av, därför att jag är intresserad av gästgivare, men också för att en släkting från Vik gifte in sig i gästgivarfamiljen på Skalleröd.

I sammanställningen om släkten på Hogar känner jag igen många "släktingar". En del ganska avlägsna, en del lite närmare. Bland andra förekommer under "Christen Hanssons barn i andra giftet" dottern Anna Stina. I texten därunder nämns huvudredaren för en båt A(nders) Halfvordsson på Hogar i Skee (Den gården bor förresten f.riksdagsmannen Åsa Torstensson på nu). Han är min morfars farfar. Gabriel Ehnebom arbetade en tid på min släkts gästgivaregård Vik. Jag har jämfört några data, där jag känt igen namnen. Bl.a. för Laurentia Lind, som står under AMALIA KAROLIN hon har jag under nr 233 i DisGenprogrammet. Hon var halvsyster till min morfars mor Mathilda Lind från Raftötången. Jag har varit slarvig och godtagit en annan forskares uppgift om Alexander Bohlins dödsdag utan att kontrollera. Mina uppgifter om när han dog var att det var 6 nov. 1936. Din uppgift är år 1934. Jag ödar ingen tid på detta, men vill bara nämna det.

Det är så, förstår Du, att jag har förlorat intresset av att göra mitt släktprogram komplett och så felfritt som möjligt. Jag har blivit mer intresserad av vad alla sysslade med och hur livet kunde gestalta sig förr i tiden.

bSida 2 av 2

Men följande har jag noterat om Lind, Mathilda* Oleana 1836-1911 (19)

(Ref) 5.

(Yrke) Hemmafru.

Född 1836-09-27 i Raftötången, Tanum, O (FB).

Död 1911-02-03 i Överby, Lur, O (DB).

Elisabeth Lind (DisGen 922) är en avlägsen Lind-släkting, som gifte sig med en av släkten Wounschn.

Eftersom det finns en intressant historia, som avser hennes man, så noterar jag även här det som jag skrivit som notis för Elisabeths man, annars blir det kanske bortglömt. ¶ Släktforskaren Gert Olausson i Grebbestad har forskat på Carl Wounschn och hans bröder. Han har också skrivit en intressant artikel i STNB den 8 maj 2012. Jag har sparat den. Dessutom skrevs en artikel om Gert O. vari man visade upp det fina "Släkthjärtat", som han gett sin son i 30-årspresent. Även den artikeln har jag sparat. ¶

I sin artikel om 3 bröder Wounschn skriver han bl.a., att den äldste, som hette Petter Adolf Hellberg blev den förste kaptenen på skeppet "Albert Wilhelm", som byggdes i Oskarshamn. Han var oä barn till mönsterskrivaren Hellberg och Annika Lidén. Annika gifte om sig med Anders Christian Wounschn från Gissleröd. Där fick Petter Adolf bl.a. halvbrodern Calle, som så småningom fick utbildning och blev den siste kaptenen på nämnda fartyg. Skeppet gick under i en svår storm utanför norska sydkusten efter att ha gått på ett grund. Calle och hans son Adolf Theodor, 14 år, drunknade. Endast några ur besättningen överlevde. ¶

I artikeln om de två sjökaptenerna skriver Gert O., att endast Karl Evert av barnen gifte sig men lämnade inga barn efter sig. Carl Wounschn' och Elisabeth Linds barn var de sista av släkten Wounschn, som bodde på Gissleröd. På platsen finns idag ett hus föräldreboende, som heter "Wounschn-gården". ¶

Jag har lagt de sparade artiklarna vid 5-Mathilda Lind bara för att ha det "nära" i minnet om vad som finns långt bakåt i släktförgreningarna. Elisabeth Lind har samband med 40- Hannibal Waldemar Mickaelsson Lind

Wounschn-släkten har anknytning till turistmålet Alaska utanför Strömstad. Anders Halvordsson i Hogar hade sonen Carl Andersson, min morfar August Carlssons far.

Om honom har jag noterat bland annat följande.

Tack skall Du ha för alla uppgifterna. Själv har jag väl inte så mycket att komma med.

Sent: Thursday, September 28, 2017 5:01 PM

To: aina.andre@tele2.se

Subject: Hogar

Hej Aina,

Jag hoppas du har kvicknat till efter rosfebern!

Det var en intressant uppgift om Christen Hansson på Hogar, att han hade biivit föreslagen att omyndigförklaras! Det hade jag missat. Men att han var en buse i största allmänhet hade jag klart för mig.

Inte för att det är något nytt för dig, men jag skickar i alla fall ett par av mina små sammanfattningar som handlar om Hogar. De ger åtminstone ett personregister.

Det blev trassel med filerna på datorn, så jag skickar dem med snigelpost. Vi hoppas att de kommer fram i alla fall!

Erik

2017-10-23

Aina André

Från: "Aina André" <aina.andre@tele2.se>
Datum: den 23 oktober 2017 22:22
Till: "Erik Ruist" <erik.ruist@comhem.se>
Ämne: Det uteblivna.

Hej igen!

Tryckte på fel ställe. Här kommer fortsättningen och min notering i släktprogrammet. Anders Halvordsson (min morfars farfar) som bland annat ägde delar av öar utanför Strömstad. Han förlorade massor av pengar i samband med en handelsmans konkurs. Bl.a. nedanstående öar och fastigheten Röd, som hade sina får på populära än Furholmen vid inloppet till stan.

Halvordsson, Anders 1809-1891 (25)

(Ref) 8.

(Yrke) Bonde på Hogar.

Född 1809-11-03 i Hogar, Skee (O) (FB).

Död 1891-12-28 i Hogar, Skee (O) (DB).

SAMMANDRAG AV UPPGIFTER OM HÄLSÖ o LÅNGÖ

HÄLSÖ ¶

Anders syns som ägare ffg i HFL 1845-50 o han säljer ön under samma period till Carl Sörensson, vars son Johan Carl Carlsson (Wunsch) senare övertog ön. Här föddes Carl Johan Carl Carlssons dotter Hilma, som byggde upp Alaska.

NORRA LÅNGÖ ¶

Anders syns som ägare ffg i HFL 1845-50 och sista gången 1871-75

Han sålde under perioden 1871-75 till Johan Carl Carlsson på Hälsö. Johan Carl Carlsson tog sig namnet Wunsch.

Röriga hälsningar från en trött forskare

Aina A

Släkten i Hogar

Gården Hogar i Lurs socken i Bohuslän – som inte skall förväxlas med Hogar i Tanum eller Hogar i Skee – ägdes i slutet av 1700-talet av Hans Olsson. Han hade tre söner och två döttrar. Det blev sonen Christen som övertog gården, men det skedde inte utan kontroverser mellan far och son. År 1808 dog emellertid Hans' hustru, och han flyttade då till sonen Nils, som bodde i Långekärr i Tanum (där Göteborgsscouterna nu har sitt lägerområde).

Christen ägde nu, så vitt jag förstår, hela gården, som omfattade ett halvt mantal. Han gifte sig med Anna Brita Didricsdotter. De fick sex döttrar och en son, men två av flickorna dog i späda ålder. De övriga döttrarna gifte sig i socknarna runt omkring. Sonen Olofs öden är mera dramatiska, och vi skall nedan ta upp hans historia.

Christens hustru Anna Britta dog 1814, och 1817 gifte han om sig med Greta Eriksdotter från Grebbestad. Som morgongåva utlovade Christen halva Hogar. År 1833 sålde han också formellt halva egendomen till Greta, som erlade köpeskillingen i form av ett löfte att stå för alla skulder som intecknats i Hogar. Man och hustru äger sedan $\frac{1}{4}$ mantal var.

De fick två döttrar och två söner. En av sönerna dog ung, men vi skall följa de övriga tre barnen. Båda döttrarna gifte sig med Ehnebom-arvingar. Sonen Johan Edvard stannade kvar på Hogar. Greta sålde 1845 sin halva av fastigheten till honom. Den andra halvan hade redan 1839 köpts av Christens äldsta dotter Anna Stina, tillsammans med hennes man Johan Edvard Ehnebom, son till Gabriel Ehnebom på Hede. Från 1845 är det alltså två Johan Edvard, som brukar var sin hälft av Hogar, och så förblev det troligen under 35 år framåt.

Vi återgår nu till Christens barn i första giftet:

Christen Hanssons barn i första giftet

Oleana	född 1799
Laurina 1	1801 död 1801
Laurina 2	1802
Beata	1805
Catharina 1	1808 död 1808
Olof	1810
Catharina 2	1812

OLEANA

Christens äldsta dotter, Oleana, född 1799, gifte sig med Lars Olsson från Oppen i Tanum, Hans föräldrar ägde Stora Oppens Västergård, som Lars och Oleana övertog när de gifte sig 1820. De fick minst sju barn. Under 1830-talet tycks ekonomin ha blivit dålig, och Lars tar upp det ena lånet efter det andra från mer välbeställda bönder i grannskapet. Som säkerhet intecknar han gården. Men 1837 går det inte längre, och gården tas till utmätning för att säkra åtminstone den störste fordringsägarens krav, och auktion blev utlyst. Men i stället säljer Lars och Oleana gården till Oleanas bror Olof och hans fru, som några år bott på Oppens Östergård, "för betäckande av den i nämnde hemman varande inteckningen".

Det är emellertid inte alla fordringsägare som accepterar denna försäljning, och handlanden Gerle i Grebbestad stämmer såväl säljare som köpare för att ha försökt komma undan vissa skulder. Häradsrätten finner emellertid att ~~da~~ den störste fordringsägaren i förväg gått med på försäljningen, varför auktionen ställdes in, och inga formella fel begåtts, käranden är ute i ogjort väder och får betala svarandenas rättegångskostnader.

Olof Christensson och hans familj flyttar nu till Västergården, och Oleana och Lars flyttar till torpet Olseröd. Men det går kanske inte för en hel familj att leva på det torpet avkastar, och (troligen 1851) tar Lars och en av sönerna ut arbetsbetyg eller arbetsbevis för att arbeta i Norge. Därifrån kom Lars aldrig hem, utan dog och begravdes i Modums socken i Norge 1854.

Oleana bodde kvar i Olseröd några år tillsammans med några barn, men flyttade sedan till brodern Olof på Västergården. Där betecknas hon som utfattig och dog 1878.

LAURINA 2

Laurina gifte sig med Christen Andersson, flyttade till Torseröd i Tanum, bara ett par km söder om Hogar. De fick 12 barn – 9 pojkar och 3 flickor - av vilka 8 överlevde till vuxen ålder. De första sex barnen var pojkar! Laurina dog 1857, 55 år gammal.

BEATA

Beata gifte sig med Olof Olsson och flyttade till Raftötången på halvön utanför Mjölkeröd. De hade inte varit gifta många månader när Olof hängde sig. Beata väntade då barn och födde 1824 sonen Andreas hos släkten på Oppen. Hon bodde ett slag hos systemen Laurina i Torseröd, ett slag i Oppen. Men 1831 gifte hon om sig med Gustaf Olsson och flyttade till honom i Ljungby nedre. Andreas följde med henne och bodde i Ljungby tills han gifte sig 1852 och flyttade till Ånneröd i Lur.

Beata och Gustaf fick 8 barn tillsammans, men bara två döttrar överlevde till vuxen ålder. Beata dog 1861.

CATHARINA

Catharina 2 anges i Lurs kyrkoböcker ha flyttat till Naverstad 1832, vid 20 års ålder. I flyttningsboken anmärks att hon är havande när hon tar ut flyttningsbetyget i maj, i Naverstad har jag emellertid inte lyckats hitta henne, och hennes fortsatta öden är därför höljda i dunkel.

OLOF

Christen Hanssons ende son i första giftet, Olof, född 1810, flyttade till Stora Oppen Östergården i Tanum och gifte sig med Maja Pettersdotter. De fick med tiden sex barn. Två döttrar dog som småbarn, men två söner och två döttrar uppnådde vuxen ålder.

De äldre av döttrarna, *Lotta Greta*, född 1834, fick 1859 en "oäkta" dotter Maria. "Som fader angavs organisteleven Otto Lysell i Hoghem" säger födelseboken, Otto var son till Gustava Ehnebom och klockaren Elias Lysell. Lotta gifte sig sedan 1864 med Martin Ehnebom på

Hede, som övertog tjänsten som vaktmästare i tingshuset från sin fader Werner Ehneborn. De fick sex barn, men Lotta Greta dog redan 1889, 55 år gammal. Maria följde inte med till Hede, utan stannade kvar på Oppen, där Lottas syster Carolina tycks ha tagit hand om henne. Maria kallar sig Olsén i efternamn och flyttar 1887 till Stockholm, där hon blir hushållerska hos en ogift jurist, Robert Bowallius. De får 1901 ett barn ihop och gifter sig tre dagar innan barnet föds. Redan 1908 dör emellertid mannen, och Maria betecknas sedan som "vice häradshövdingsänka". Hon dör 1933, fortfarande bosatt på Söder.

Olofs andra dotter, *Carolina*, född 1848, gifte sig aldrig utan bodde kvar hos fadern och förekommer i det följande i samband med faderns affärer. Hon dog 1882, bara fem månader efter fadern Olof.

Olofs son *Hans Malcolm*, född 1836, tycks 1863 ha övertagit halva gården, dvs $\frac{1}{4}$ mtl, då han gifte sig. 1876 sålde han dock sin del, och familjen flyttade till Grebbestad, där han senare betecknas som jordbruksarbetare. Det blir många flyttningar inom Grebbestad, och i husförhörlängden för 1900-20 betecknas han som utfattig. Han dör 1922. Av de fem barnen emigrerar de båda överlevande sönerna och den yngsta dottern till USA 1886, 1902 resp 1887. Bara den äldsta dottern Emelie blir kvar i Sverige och gifter sig med en sjöman, senare skeppare, och bosätter sig också i Grebbestad.

Olofs andre son, *Carl*, född 1845, bodde kvar med fadern så länge denne levde, men fick 1882 flyttningsbetyg till Norge.

Som ovan nämnts sålde Olofs syster Ollana och hennes man Lars Olsson 1837 Stora Oppen Västergården till Olof och hans hustru Maja. De flyttade då från Östergården till Västergården. Östergården såldes 1839 på auktion.

År 1865 hölls auktion på en av de andra gårdarna i Stora Oppen, nämligen Norrgården. Olof ropade in den för 4252 Rd Rmt. Det verkar ha varit en ren kapitalplacering, för ingen i Olofs familj tycks ha flyttat in där. När Olofs hustru Maja Pettersdotter dött i maj 1876, finns fastigheten med i bouppteckningen, men i mars 1877 säljer arvingarna den för 6825 kr. Av detta får Olof enligt arvskifteshandlingen två tredjedelar och de fyra barnen $\frac{1}{12}$ var.

Över huvud taget förefaller det av bouppteckningen efter Maja som om familjen hade det relativt gott ställt. Visserligen var fastigheterna intecknade för sammanlagt 3723 kr, och det fanns flera privata lån mot reverser, men tillgångarna översteg skulderna med drygt 3500 kr. Men efter hustruns död verkar det ha gått utför för Olof. Han tycks också ha blivit grinig på äldre dar. 1879 stämde han ett par grannar till tinget för att de använt en källa på hans mark och krävde ersättning för detta. Efter att målet skjutits upp ett par gånger tillerkände häradsrätten honom en liten årlig ersättning.

Men samma år blev han själv instämnd till tinget av änkan Gustava Rudeberg i Grebbestad för att han inte betalt en räkning på 42 kr. Räkningen avsåg klänningstyg, sidendukar, handskar mm. Detta var uppenbarligen inköp som hustrun en gång hade gjort, och skulden finns också upptagen i bouppteckningen efter henne. Olof nekade till att han hade denna skuld, men häradsrätten ville att han skulle bekräfta detta med en ed. Han överklagade detta beslut hos

hovrätten, som dock fastställde häradsrättens dom. När Olof vägrade begå eden, blev han dömd att betala.

Men det var inte bara Gustava Rudeberg som Olof hade en skuld till. Han hade i själva verket lånat större och mindre belopp från många i trakten, och i mars 1879 hade han tagit ett lån i Riksbanken på 400 kr. I början av 1880 var det en av dessa långivare som tröttnade på att inte få tillbaka sina pengar enligt överenskommelse. Gustaf Hansson i Edsäm stämde Olof inför tinget för försummad betalning av ett lån på 250 kr. Han ville ha handräckning för att driva in sin fordran. Anhållan om detta gick in till länsstyrelsen i Göteborg, som beordrade kronolänsmannen att, om Olof inte betalade, verkställa utmätning av hans egendom för att tillförsäkra sig beloppet.

Under tiden hade emellertid Olof sålt hela sin egendom med lösöre och allt till sin dotter Karolina. När kronolänsmannen den 14 maj 1880 skulle göra utmätningen, kunde Olof alltså ange att han var medellös. Han hade inga tillgångar att utmäta.

Nu fick Häradsrätten mycket att bestyra. Gustaf Hansson begärde Olof i konkurs, vilket Häradsrätten beslöt den 16 juni 1880. Länsstyrelsen utfärdade då, i augusti, ett skingringsförbud för hela egendomen, och Häradsrätten utsåg en syssloman (alltså konkursförvaltare) som ålades att verkställa en boutredning. Det visade sig att de i konkursen bevakade skulderna uppgick till nära 7000 kr förutom det som var in-tecknat i fastigheten.

Det misstänktes emellertid att försäljningen till dottern hade ägt rum senare än den på köpebrevet angivna dagen, och i själva verket efter det att Olof fått stämningen för betalningen av skulden. Den gode mannen i konkursen stämde därför både Olof och hans dotter Karolina och begärde att köpet skulle ogiltigförklaras och egendomen inlemmas i konkursboet.

Olof åtalades dessutom för bedrägligt förfarande gentemot sina fordringsägare, bland annat därför att köpesumman ansågs vara betydligt lägre än vad man skulle kunnat få ut vid en offentlig auktion.

Avseende konkursen kom Olof den 31 aug 1880 med ett förslag till borgenärerna att han skulle betala en tredjedel av skulderna med hjälp av lån som han utlovats av släktingar. Vid ett sammanträde med borgenärerna förkastades detta förslag. Samtidigt gick man igenom alla inkomna uppgifter om fordringar, av vilka somliga ansågs inte vara tillräckligt styrkta och blev därför förkastade.

Alla anklagelserna togs upp vid flera på varandra följande ting innan de slutligt avgjordes. Rätten beslöt att köpet av fastigheten skulle gå tillbaka, att Olof fick böta för att han sålt en del grödor efter länsstyrelsens beslut om skingringsförbud av tillgångarna, och slutligen att Olof ådömdes ett och ett halvt års straffarbete för bedrägligt beteende mot sina borgenärer.

Beslutet om att ogiltigförklara försäljningen av fastigheten överklagades i Hovrätten, som dock inte fann anledning att ändra häradsrättens beslut. Egendomen såldes därför på auktion i september 1882. Den inropades av handlanden M Peilitz i Strömstad för 5350 kr, men

överläts omedelbart av honom till Olof Malcolm Olsson i Backa, som fick lagfart på den i mars 1883.

Olof Christensson torde aldrig ha avtjänat sitt straffarbete, för i mars 1882 dog han. Dödboken anger inte dödsorsaken. Fem månader därefter dog även Karolina, som varit sjuklig under hela tiden domstolsförhandlingarna pågick, och som därför aldrig inställde sig vid tinget, utan lät fadern föra hennes talan.

Christen Hanssons barn i andra giftet

Anna Stina	född 1819
Isak	1825 död 1828
Johan Edvard	1827
Amalia Karolin	1832

ANNA STINA

Den äldsta dottern, Anna Stina, gifte sig 1839 med Johan Edvard Ehnebom, son till Gabriel Ehnebom på Hede. Tillsammans köpte de hälften av Hogar, alltså 1/4 mtl, av Christen och Anna Greta. När sedan Christen dog året efter, blev det laga skifte mellan Johan Edvard E och änkan Greta Eriksdotter. Greta fick bo kvar på den gamla gården men tillförsäkrades ett undantag inom Ehneboms ägor. Johan Edvard och Anna Stina blev skyldiga att flytta ut till sina egna ägor. De blev där tvungna att bygga sig nytt boningshus.

Johan Edvard E betecknas i husförhörlängderna från omkr 1850 som skeppare och senare som kofferdikapten. I Svensk skeppslista står han också 1846-56 som kapten och ägare till galeasen Union med ca 35 lästers dräktighet. Under 1860-och 70-talen förefaller det som om Johan Edvard var mer eller mindre permanent anställd som befälhavare i ett rederi som ägde ända upp till fem skepp samtidigt. Fartygen anges ha haft Hogar som hemort, men det förefaller som om här avses Hogar i Skee, strax norr om Vik. Huvudredare var A Halfvordsson, på Hogar, om vilken jag inte vet något mera. Fartygen bytte ganska ofta befälhavare, och Johan Edvard förekommer på flera av dem. 1862-65 för han den 1859 nybyggda slupen "Familjen", men sedan noteras han 1866-69 som befälhavare på slupen "Olof". 1871 är han tillbaka på "Familjen", men 1874 övertar sonen Conrad det fartyget, och Johan Edvard tar i stället skonerten "Delfin". Så sent som 1877, det år då han fyllde 60 år, var han befälhavare på "Olof".

MORFAR
SKEPPS
FARFAR

Hans verksamhet till sjöss medförde väl ett välkommet tillskott till kassan, men det hade naturligtvis också till följd att det var Anna Stina som - så länge hon levde - fick sköta jordbruket när Johan Edvard låg till sjöss från mars till november, som det ofta blev.

År 1867 dog hustrun Anna Stina. Den yngsta dottern, Margareta, var då bara 9 år, men den äldsta, Matilda Constantia, var 25 och fick väl klara hushållet. Att Margareta blev mycket fäst vid henne kan man kanske förstå, och Margaretas yngsta dotter, dvs min mamma, fick ju precis samma namn. Även Matilda dog emellertid 1871.

DG 2470

Margareta bodde kvar på Hogar ända tills hon gifte sig 1881.

Johan Edvard Ehnebom och Anna Stina Christensdotter hade förutom döttrarna också två söner, Conrad och Carl, som båda gick till sjöss.

Conrad Ferdinand var född 1846. Han får i husförhållslängden 1864-68 beteckningen "sjöman". Från ca 1878 kallas han "styrman" och gifte sig det året med Amalia Andreasdotter från Torim, några km bortom Lurs kyrka. Amalia flyttade först in på Hogar, men familjen flyttade snart (1880) till Grebbestad, där de fick tre barn, två pojkar och en flicka, av vilka dock den äldste pojken dog tidigt. De övriga var *Johan Arvid* född 1882, och *Anna Olivia* född 1885.

I handlingar från sjömanshuset i Strömstad återfinns Conrad 1865 som jungman på skonerten Jacob Unger, som fördes av Carolus Christensson på Älgö, och 1874 som befälhavare på slupen Familien, vidare 1878 som styrman på skeppet Josefina (befälhavare M. Lind), samt 1880 och 1881 på skonerten Emma (befälhavare B L M Björnström).

Conrad omkom genom drunkning 1886 när han bara var 40 år. Två månader senare dog hans hustru Amalia Andreasdotter. De två barnen var då 1 resp 4 år gamla. Det är oklart vem som först tog hand om dem, men de bodde kvar i Grebbestad ända till 1897. Då fick de komma till farbrodern Carl på Hogar (Johan dock först efter två år på en annan gård i Lur). Där stannade de till 1906, då Anna emigrerade till USA och Johan flyttade till Göteborg.

Anna noteras 1910 i den amerikanska folkräkningen som upppasserska (waitress) i New York. Enligt släkttraditionen ska hon senare ha återvänt till Sverige. Det visar sig också att hon enligt Svensk Dödbok dog i Hishult i Halland 1960 som änka efter Johan August Bengtsson, född 1882 och död 1954. När Anna återvänt till Sverige, när hon gift sig och om hon fått några barn är inte känt.

Brodern *Johan Arvid* flyttade som nämnts till Göteborg samma år som Anna emigrerade. Han kallas där omväxlande plåtslagare, snickerifabriksarbetare och hamnbyggnadsarbetare. Han gifte sig 1908 med Hildur Fredriksson, född 1884. De fick två döttrar, *Astrid Hildegard*, född 1908 och *Sally Viktoria*, född 1909. Den förra dog ogift 1975, men den senare gifte sig, fick en son *Helge John* född 1933, som gifte sig och fick en son *Jan Lennart* 1965. Johan själv omkom 1912 genom drunkning. Våda eller självmord? Undrar den som fört in honom i dödboken.

Carl Leonard Gevion (eller Gideon) föddes 1853. Om hans sjömansliv vet vi att han 1878 och 1879 tjänstgjorde som styrman eller "bästeman" på skonerten Lydia, där Carolus Christensson var befälhavare. Denne gifte sig 1881 med Carls syster Margareta, så det är väl troligt att bekantskapen mellan dem förmedlades av Carl.

1880 gifte sig Carl med Agneta Olsdotter från Siverbo, ungefär en mil in i landet, rakt österut från Hogar. I samband med giftermålet tycks Carl ha övertagit gården efter sin far Johan Edvard, som nu flyttade till ett undantag, där han nog bodde kvar tills han dog 1899.

Agneta och Carl fick tre flickor som överlevde till vuxen ålder, en som dog innan hon fyllt ett år, och tre dödfödda barn. De överlevande flickorna hette Anna, Matilda och Gerda. Det är inget tvivel om att deras kusiner Anna och Matilda Christensson i Strömstad fått namn efter dem. Som redan nämnts tog Agneta och Carl också hand om Conrads två barn när de blev föräldralösa.

Anna (född 1881) gifte sig 1901 vid 20 års ålder med Johan Carlsson, som var fiskare och 15 år äldre än hon. De bosatte sig i Sannäs (nr 53) och fick två barn: Astrid, född 1901 och Sten, född 1903.

Gerda flyttade till Strömstad och blev affärsbiträde, men dog 1919 av någon hjärtsjukdom.

Carl sålde sin del av Hogar 1912 till Wockatz barnhem. Han var då inte fullt 60 år gammal. Det är troligt att det var då han flyttade till Sannäs (nr 57) tillsammans med hustrun Agneta och dottern Matilda, som tycks ha utbildat sig till sömmerska. Redan året därpå dog Agneta.

Matilda gifte sig 1918 med John Johansson, som var fiskare liksom Annas man, men betydligt yngre. Han var född 1890, medan Johan var född 1866. John flyttade in i svärfaderns hus i Sannäs, och Carl tycks ha bott kvar där tills han dog 1926.

Matilda och John fick troligen inga barn.

JOHAN EDVARD

Christens son Johan Edvard tog sig så småningom namnet Bohlin. Han gifte sig med Carolina Olsdotter från Skee. (Hon skall inte förväxlas med Carolina Olsdotter på Oppen, som var dotter till Olof Christensson). Carolina och Johan Edvard fick åtta barn:

Greta Albertina	född 1850	
Maria Catharina	1852	
Carl Oscar	1854	
Johannes	1858	} tvillingar
Samuel	1858	
Hans Otto	1862	
Anders	1865 död 1866	
Anna Amalia	1867	

Greta Albertina

Greta gifte sig 1879 med Johan Andreasson i Kil, som är Hogars närmaste granngård åt norr. De fick först två döttrar, som dog i difteri när de var 2 resp 3 år gamla. Sedan fick de fyra döttrar och en son. Mannen dog redan 1909, men Greta levde ända till 1931, fortfarande bosatt i Kil. Av döttrarna var det bara en som gifte sig, och det inte förrän vid 34 års ålder. Hon bosatte sig då i Skee. En av de ogifta döttrarna tycks ha bott kvar i Kil hela sitt liv och fungerat som hushållerska åt familjen. En av de övriga blev småskolelärarinna, men kom tillbaka till Kil på sin ålderdom. Även den tredje ogifta system bodde i Kil när hon dog

† Han var uppenbarligen en aktad man i bygden för 1881 blev han ordförande i kommunalstyrelsen i Skee och till ordföranden i Tassans församling. Han levde till 1904.

Sonen blev snickare och bodde ett par år i Göteborg, men kom sedan tillbaka, gifte sig och fick en dotter.

Maria Catharina

Maria Catharina gifte sig 1875 med Adolf Persson i Skee. De fick 1876-10-29 sonen Pehr, men Maria dog fyra dagar senare i barnsängsfeber. Pehr dog 1883.

Samuel

Samuel var den som övertog gården efter Johan Edvard C-B. Han gifte sig med Johanna Lisa Olofsdotter. De fick en dotter och tre söner:

Sofia Karolina	född 1884
Per Oskar	1885
Johan Samuel	1887
Hans Valdemar	1889

Johan emigrerade till USA redan 1906, där han hamnade i Chicago. Han reste hem ett slag 1916, men återvände 1917 och var då fortfarande ogift.

Per Oskar följde i broderns spår och emigrerade 1909 till USA, okänt vart.

Den son som stannade kvar i Sverige, Hans Valdemar, gifte sig 1913 med Maria Teresia Johansson och köpte in sig i Resö Uppegård. De fick sonen Walle Teodor Emanuel. Maria dog emellertid redan i januari 1913 i lungtuberkulos. Kanske smittade hon sonen, för han dog i april samma år med tuberkulos i höften.

Hans Valdemar flyttade då -1915 - tillbaka till Hogar. Tre år senare gifte han om sig och tycks samtidigt ha övertagit gården från fadern. Den nya frun hette Hanna Elisabet Johansson. De fick åtminstone fem barn tillsammans.

Hans Valdemar drev gården till någon gång på 1940- eller 1950-talet, då han och Hanna flyttade in till Strömstad. Han dog 1959, men Hanna levde till 1973.

Hans Otto

Hans Otto var tydligen bokligt begåvad, så han skickades till läroverk i Göteborg, och 1888 fick han ut betyg för att studera i Uppsala. Hur länge han låg där är inte undersökt, men 1897, när han fortfarande är skriven i Hogar, kallas han fil kand, och 1902 flyttar han till Borås, där han bor kvar tills han dör 1919. Han blev där lärare vid elementarläroverket och hade bl a Ture Ruist som elev.

Hans gifte sig 1904 med Frida Maria Engman från Uppsala. De fick tre barn: Carl Gösta född 1906, Per Sigurd född 1908, och Marie Louise född 1910.

Övriga

Av Johan Edwards övriga barn har Johannes och Anna Amalia emigrerat till Amerika enligt husförhörlängdens uppgifter. Det är troligt att detsamma gäller Carl Oscar. Han gick till sjöss och försvann ur prästernas åsyn, så han överfördes till boken över obefintliga. Hans öden är alltså okända.

AMALIA KAROLIN

Christen Hanssons yngsta dotter, Amalia Karolin, född 1832, gifte sig 1849 med Jonas Bohlin, son till Hedvig och Alexander Bohlin på Hede. Paret bosatte sig först på Nedre Sams Norgård, där de fick fyra barn. Familjen flyttade 1859 till Greby Norgård, och – kanske som pensionärer – 1892 till Grebbestad. Där dog Amalia Karolina 1897. Jonas bodde kvar ända till 1906, då han flyttade in till Strömstad – se nedan.

Amalia och Jonas hade två döttrar och två söner. Den yngre sonen, *Carl*, född 1858, tog så småningom över Greby Norgården efter Jonas, men flyttade 1895 in till Grebbestad och etablerade sig som slaktare. Han gifte sig, men fick inga barn. Frun dog 1915, men vad som sedan hände honom är oklart.

Den andre sonen, *Alexander*, född 1852, gifte sig 1881 med Laurentia Lind och flyttade till Strömstad. Där betitlas han omväxlande snickare och sjöman. Han får sju barn. Men han har tydligen oro i kroppen, för han antecknas i husförhörlängderna för flera resor. Han var sålunda i Amerika 1894 mellan april och september, och sedan åter under 1895 och 1910-11. 1916 blev han dömd till tre månaders straffarbete för stöld, och gav sig sedan iväg till Norge, där han stannade ända till 1920. Frun dog 1924, och 1930 flyttar Alexander till Göteborg, men återkommer 1933 till Strömstad. I husförhörlängden anges det då att han blivit omyndigförklarad. Han dör 1934. 1936 gav MORISSE

Av Amalia och Jonas döttrar bodde den yngsta, *Anna Greta*, länge kvar med föräldrarna. Vid 46 års ålder gifte hon sig emellertid med Johan Maurits Lysell, som var kusin till hennes pappa Jonas Bohlin. Johan Maurits var änkling och 69 år gammal. Han hade varit handlande i Fiskbäckskil, men under några år drivit jordbruk i socknarna i närheten. Anna Greta flyttar till honom i Dragsmark, men 1908 flyttar paret till Uddevalla. Det hela slutar emellertid tragiskt: Johan begår självmord 1920, vid 87 års ålder. Han hänger sig, sannolikt i sinnesförvirring, säger dödboken urskuldrande.

Amalias och Jonas äldsta dotter fick också namnet *Amalia*, med tillägg av Elisabet. Åtminstone på äldre dagar kallade hon sig själv Augusta, och för att inte förväxla henne med modern kommer jag att använda det namnet.

Augusta gifte sig med styrmannen, senare skepparen Johan Alfred Haglund. Familjen bosatte sig till att börja med på Greby, men flyttade 1877 in till Strömstad, närmare bestämt på Karlsgatan, strax nedanför det nuvarande biblioteket. Augusta var ju kusin med min mormor Margareta, och det förefaller som om det blev en hel del umgänge mellan familjerna.

Johan Alfred seglade på de sju haven. Han hade i motsats till Carolus Christensson papper på sina kunskaper, nämligen ett Befälhavarbrev, utfärdat 1879.

Augusta och Johan Alfred fick två söner. När dessa kom upp i 20-årsåldern, flyttade hela familjen till Göteborg 1900. Redan 1902 dog emellertid Johan, och medan sönerna stannade kvar, flyttade Augusta 1905 tillbaka till Strömstad. Där fick hon först bo hos familjen Christensson på Buktegatan 3. Dit kom också hennes fader Jonas Bohlin, som redan 1897 blivit änklings i Grebbestad. Det måste ha blivit ganska trångt i det lilla huset på Buktegatan, där det ju fanns tre ganska vuxna barn!

Året därpå flyttade Augusta och hennes fader till Västra Klevgatan, där Jonas dog 1908. Augusta bodde sedan på ett par andra ställen i Strömstad, innan hon 1910 flyttade till Stockholm, där en av hennes söner nu bodde. Hon bosatte sig på Norra Stationsgatan 127, alldeles vid slutet av Karlbergsvägen. Där bodde hon tills hon dog 1922.

Av de båda sönerna blev den äldre, Gustaf Valdemar, född 1876, banktjänsteman. Han flyttade 1906 till Karlstad, där han blev anställd vid Värmlands Enskilda Bank, men återvände 1916 till Göteborg, där han nu kallas bankdirektör. Han hade fyra barn och dog 1947.

Hans yngre bror, Johan Arvid, född 1880, arbetar först som kontorsbiträde, kallas sedan bokhållare och korrespondent. 1909 flyttar han till Stockholm och är då "kontorschef". Han bor först i Stocksund, men flyttar året därpå in till Karlbergsvägen 73. Det huset ligger i samma kvarter som det hus vid Norra Stationsgatan där hans mamma Augusta samtidigt bosätter sig. — Johan fick tre söner, varav de två yngsta var tvillingar.

"Min käre bror är en skälm"

Bröderna trätte i rätten i många år

Av Erik Ruist

JAG HAR BLIVIT fascinerad av domböcker. De ger inte så mycket faktainformation som kyrkböckerna, men man kan få många inblickar i personernas liv och leverne. Jag vill därför gärna instämma i Barbro Nordlöfs rekommendation till alla som ännu inte har gjort det att börja studera domböcker och andra dokument från domstolarna²⁶³.

Mina erfarenheter kommer huvudsakligen från norra Bohuslän under första hälften av 1800-talet, och jag vet inte hur mycket de går att generalisera till andra delar av landet och framför allt inte till andra tidsperioder. En annan begränsning är att jag i huvudsak studerat domböcker från häradsrätterna. I städerna var kanske traditionerna andra.

På landsbygden hade man normalt tre ting varje år: vintertinget i februari-mars, sommartinget i maj-juni och höstetinget i oktober-november. Jag har fått en känsla av att tingen inte bara betydde att häradsrätten hade sin session, där man fällde domar i olika mål, gav lagfart efter fastighetsköp, utnämnde förmyndare för kvinnor och minderåriga, fastställde inteckningar i fastigheter och andra administrativa åtgärder. Det var också ett tillfälle för gemene man att träffa inte bara de närmaste grannarna, utan folk från hela häradet. Kanske var det inte främst därför man gärna stämde någon granne för en påstådd oförrätt. Men nog är det slående att de allra flesta målen vid häradsrätten var sådana där man anklagade varandra för bristande betalning av skuld eller helt enkelt för nesligt förtal. De mål som rests av en allmän åklagare är i klar minoritet.

²⁶³ Nordlöf, Barbro, Varför läsa domböcker? Släkt och Hävd 2013, sid 214.

När ett mål kommit upp till behandling, var det inte säkert att det avgjordes vid samma ting. Det finns många exempel på att man efter vittnesförhör och diskussioner sköt upp behandlingen till nästa ting för att någondera av parterna skulle få tillfälle att skaffa fram mer information. På så sätt kunde ett mål tas upp vid flera ting efter varandra. Det mest utdragna fallet jag träffat på blev inte avgjort förrän vid det femte tinget.

En orsak till uppskov var att instämnda vittnen inte infann sig när de skulle. Hade de ingen ursäkt, fick de förstås böta, men vissa skäl ansågs legitima. Vid ett av de tillfällen jag tittat på konstaterades om ett kvinnligt vittne att hon nyligen fött barn, och om en man, att han var "på dörjfske". Båda skälen ansågs giltiga, och målet uppskötts till nästa ting utan att vittnena bötfälldes²⁶⁴.

En person som ofta dyker upp i domböckerna från häradsrätten i Tanum i norra Bohuslän är min mormors morfar Christen Hansson i Hogar i Lurs socken. Han förekommer i tvister med bland andra sin fars förmyndare, sina syskon, en dotter och ägarna till granngården. Uppenbarligen var han en bråkmakare. En sida av hans karaktär uppvisas i ett mål från 1817, som också ger ett bra exempel på vilka tvister som kunde tas upp på tinget.

Christen blev instämd till tinget av en granne för att han hade okvädat denne och sagt att grannen inte kunde bruka sin jord. Häradsrätten hörde flera vittnen som vid olika tillfällen hade hört Christen yttra sig nedsättande om grannen. Vittnena påpekade också att grannen faktiskt fått en medalj för sin odlargärning.

Rätten fann Christen skyldig, dömde honom till böter och gav honom en "åtvarning att sig mera anständigt och passande uppföra"²⁶⁵.

Protokollen kan också ibland ge inblickar i olika aspekter av förhållandena på landsbygden. Läs- och skrivkunnigheten var inte så stor, och många av parternas skriftliga inlagor till rätten skrevs av medhjälpare som hade en viss utbildning. Man finner ofta skrivelser som undertecknats "*Med handen på pennan*" eller någon liknande fras. Men kanske började ändå läskunnigheten öka, trots att detta var strax före folkskolans införande 1842.

Christen var sommaren 1831 i Stockholm, där han tydligt förberedde en rättegång mot en annan granne i en tvist om äganderätten till ett stycke jord. Han skrev (eller lät skriva) ett dokument – vid tinget kallat en vittnesattest – som angav att det var allmänt känt att jordstycket sedan långliga tider tillhört Hogar. Han skickade detta dokument till sin bror Nils Hansson med upp-

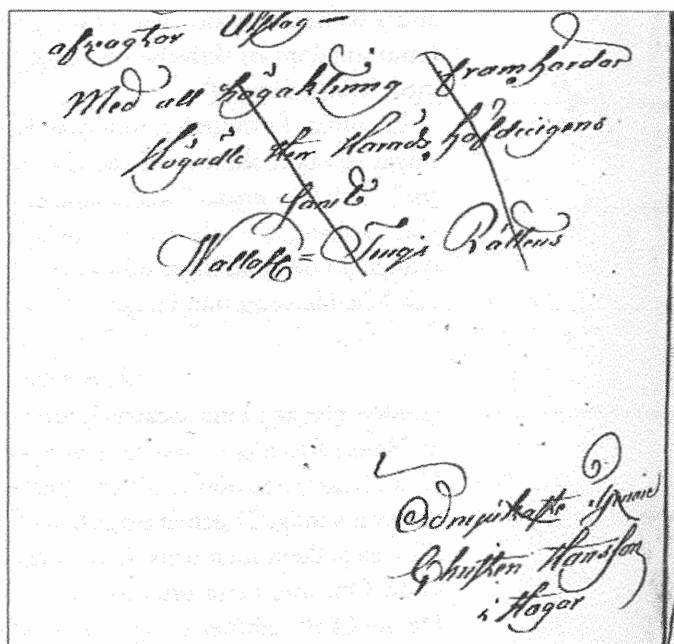
²⁶⁴ Lagmansrätten för Bohus Län och Vikarne AI:7 1823, Protokoll §83 No 178

²⁶⁵ TBKVHr (Tanums, Bullarens, Kville och Vette häradsrätt) AIa:109 sid 579

maning att försöka få flera grannar att skriva under på detta. Nils berättade sedermera i rätten hur han besökt flera bönder i trakten, bland andra Andreas Andersson i Borrekärr, vars "son Anders uppläste attesten för fadern, som erkände densamma och lät sonen skriva dit faderns namn under"²⁶⁶. Samma sak hände i nästa gård. Tydligt kunde ändå barnen – eller åtminstone sönerna – läsa och skriva.

Tyvärre innefattade skrivkunskheten inte alltid någon färdighet i välskrivning. Många av de notariar och andra som förde protokollen vid tingen hade en mycket svårtolkad handstil. Det känns särskilt besvärande när man blir osäker på om det står *kde* eller *sde*, alltså kärande eller svarande, vars påstående accepteras eller förkastas av domstolen. Likaså kan det lilla men betydelsefulla ordet "ej" förväxlas med någon extra krumelur i texten, vilket onekligen förändrar domens innebörd. Ibland kan man dock få hjälp med tolkningen genom den saköreslängd som upprättades vid tingets slut, där man räknar upp alla böter och en del andra beslut som fattats av domstolen.

När handstilen är läsbar kan man i stället njuta av – eller stilla le åt – den ofta mycket högravande stilen, särskilt i parternas skriftliga inlägg till rätten. En skrivelse till häradsrätten avslutas ofta "Med djupaste vördnad framhårdar Högädle Herr Häradshövdingens samt lovlige Tingsrättens ödmjukaste tjänare NN". Denna vördnad för överheten försvann ju faktiskt inte förrän under

Avslutningen av enskilda personers skriftliga inlagor till tingsrätten var ofta högravande. Att avslutningen här är överstruken beror på att det är originalhandlingen som är inhäftad i domboken som bilaga till protokollet, men att frasen inte skall anses ingå i protokollet.

Källa: Tanums, Bullarens, Kville och Vette häradsrätt Ala:107, (1815-1815) bild 1750, sid 344, Arkiv Digital.

²⁶⁶ TBKVHr Ala:124 sid 1130

18
andra hälften av 1900-talet. Om jag minns rätt så avslutade man fortfarande i min ungdom en skrivelse till konungen, det vill säga i praktiken regeringen, med "Underdånigst".

En annan formulering som man lägger märke till i skrivelserna är att släktingar (nästan) alltid är "kära". Det heter "min kära moder", "min kära hustru", "min käre broder" och så vidare. Detta hindrar dock inte att man i andra sammanhang kan tala illa även om släktingar. Det framgår med all önskvärd tydlighet i de handlingar som avser kontroverserna mellan bröderna Christen och Nils Hansson från Hogar.

De trätande bröderna

Gården Hogar i Lurs socken i norra Bohuslän ägdes mot slutet av 1700-talet av Hans Olsson och hans hustru Anna Christensdotter. De fick många barn. Den förste sonen döptes till Olof, men han dog bara några månader gammal. Som var vanligt på denna tiden fick då näste son samma namn. Han överlevde till vuxen ålder, men trots detta gavs ytterligare en son elva år senare namnet Olof. Om inte detta orsakade besvärigheter i familjelivet, kan man undra. Denne Olof nummer 3 dog emellertid vid sex års ålder.

Anna och Hans fick ytterligare tre söner och tre döttrar. De senare gifte sig och flyttade till gårdar i trakten. De uppträder ytterst sällan i de domstolsprotokoll som berör folket på Hogar, och den fortsatta berättelsen kommer därför huvudsakligen att handla om söner. Av dessa gifte sig Olof nummer 2, född 1767, ganska tidigt och flyttade till Södra Galtö, en gård i närheten. Anders, född 1773, låter över huvud taget inte tala om sig. Jag har tolkat detta så att han nog var litet efterbliven och därför inte kunde ges något ansvar, men detta är bara en gissning. Han bodde ogift kvar på Hogar tills han dog 1810 i en häftig feber. De båda återstående söner, Christen, född 1769, och Nils, född 1781, förekommer desto oftare i domböckerna, och det är deras kontroverser som ger en hel del upplysningar om deras liv.

Det var Christen som kom att så småningom överta Hogar. Redan 1795 sålde Anna och Hans hälften av gården till Christen, dock med det villkoret att de själva skulle få disponera den "så länge de vill och gitter".

Vid juletid 1808 dog Anna Christensdotter. Bara ett par veckor dessförinnan hade Anna och Hans undertecknat ett köpebrev där de sålde den andra halvan av hemmanet Hogar till sonen Nils. Bouppteckningen efter Anna ger en detaljerad beskrivning av delningen²⁶⁷. Bland skulderna finns en post med

²⁶⁷ TBKVHr FII:33 sid 391

I avtalet förband sig Christen att "*bemätta*" fadern och ge honom den skötsel och tillsyn han behöver på sin ålderdom. Om emellertid fadern inte skulle vilja bo hos Christen, utfäste denne sig att i stället varje år överlämna specificerade kvantiteter av spannmål, hö, halm, kött och fläsk. Enligt det tidigare nämnda vittnet skall Christen emellertid, i samband med att köpekontraktet och undantagskontraktet undertecknades, ha gjort en överenskommelse med brodern Nils, som innebar att denne skulle låta 2 000 daler av köpesumman för andelen i Hogar, som var 10 000 daler, inestå räntefritt hos Christen fram till faderns död. Nils sades ha bekräftat detta skriftligen. Christen påstod senare, att han också som villkor för sina åtaganden krävt att faderns lösegendom redan vid detta tillfälle skulle fördelas bland arvingarna. Alla dessa avtal kom sedermera att bli föremål för åtskilliga rättegångar.

Efter ytterligare ett år, på våren 1811, ansåg Christen att hans fader inte längre var förmögen att "*vårda sin egendom*" och anhöll att häradsrätten skulle utse en förmyndare för honom. Rätten accepterade detta och utsåg efter förslag från ett par släktingar Bernt Nilsson från Tägeröd till förmyndare ²⁶⁹.

Nils flyttade till Vrångsholmen strax söder om Hogar och gifte sig 1811. Ungefär vid samma tidpunkt flyttade Hans Olsson från Christen i Hogar till Nils i Vrångsholmen. Initiativet till denna flyttning, som ju var medtagen som ett alternativ i undantagskontraktet, fanns det tydligen olika åsikter om. Förmyndaren Bernt Nilsson ville i en rättegång med hjälp av vittnen visa att Christens uppförande mot fadern varit en orsak till flyttning från honom. Christen påstod däremot i en senare skrivelse till tingsrätten att han frågat fadern: "*Vad har ni för orsak att flytta från mig?*" och fick svaret "*Icke det minsta, men jag får ej vara hos dig för din broder*" ²⁷⁰. Ett vittne, inspektör Sjöholm, meddelade vid samma rättegång att han tillfälligtvis hade kommit till Hogar just som Hans Olsson stod färdig att flytta därifrån. Sjöholm hade frågat Hans Olsson, varför han flyttade, och denne svarade "*Jag får ej lov att bliva här längre*". På fråga om Hans hade något att klaga på hos Christen, svarade han "*Nej, Gud bevars*".

Christen uppgav också till tingsrätten, att fadern vid samma tillfälle hade sagt att när han nu inte skulle bo hos Christen, ville han heller "*inte hava något av mitt undantag*", ett uttalande som skulle vålla många stridigheter i fortsättningen. Det är nu som raden av rättegångar mellan bröderna Christen och Nils börjar.

269 TBKVHr ALa:103 sid 593

270 TBKVHr ALa:112 sid 113

Till vintertinget 1812 hade Hans Olssons förmyndare, Bernt Nilsson, stämt Christen för att han inte hade levererat de förnödenheter han utlovat i undantagskontraktet. Christen försvarade sig med att fadern i vittnens närvaro hade av sagt sig alla förmåner, när han inte skulle bo hos Christen²⁷¹. Tingsrätten konstaterade emellertid, att det inte fanns något bevis för Hans Olssons yttrande, och att han för övrigt var ställd under förmyndare och följaktligen inte kunde själv bestämma om sina tillgångar. Christen blev därför dömd att leverera det han utlovat, antingen in natura eller med motsvarande värde i penningar.

Christen överklagade emellertid detta beslut till lagmansrätten. Detta var en sedermera nedlagd rätt mellan häradsrätten och hovrätten, som tog hand om mål där häradsrättens beslut överklagats. Den hade sina sessioner i Uddevalla. Christen måste ha överklagat även lagmansrättens dom, för målet gick vidare till Göta Hovrätt.

Men nu hade Bernt Nilsson tröttnat på stridigheterna, och ville inte längre vara förmyndare för Hans Olsson. Till vintertinget 1813 stämde han därför Hans Nilssons söner och svärsöner med begäran att de eller någon av dem skulle överta förmyndarskapet²⁷². Tingsrätten konstaterade emellertid, att målet mellan Bernt Nilsson som förmyndare och Christen Hansson ännu inte var avgjort i hovrätten, och då måste han kvarstå i befattningen tills detta skett. Dessutom måste han avlämna en redovisning för sitt förmynderi.

Till höstetinget kom Bernt Nilsson tillbaka med ny ansökan om befrielse från uppdraget som förmyndare, och denna gång lyckades man komma överens om att Nils Hansson och Hans Olssons svärson Tore Nilsson på Vrångsholmen gemensamt skulle överta förmyndarskapet²⁷³.

Christen och Nils hade emellertid nu riktigt kommit i luven på varandra. Till vintertinget 1812 hade Christen stämt Nils för att han inte betalt några skulder, men till samma ting hade Nils stämt Christen för att denne kallat Nils "*en skälm*" och slagit honom²⁷⁴. Det visade sig att de hade träffats på en "*båtöl*" på Galtö – *båtöl* kunde man ha antingen när en nybyggd båt satts i sjön, eller på hösten när seglationssäsongen var slut och de mindre båtarna dragits upp på land. Enligt vittnen hade Christen kallat Nils "*en skälm*" och sagt att hans hjärtblod borde brinna i helvetet. Christen hade dock bjudit Nils

271 TBKVHr A1a:112 sid 113

272 TBKVHr A1a:105 sid 221

273 TBKVHr A1a:105 sid 672

274 TBKVHr A1a:104 sid 117

på en sup, som denne tog emot, men bara drack upp en del av. Resten kastade han i ögonen på Christen. Nils hade sedan dragit sig tillbaka för att sova en stund, men Christen hade kommit in, väckt honom och frågat varför han bar sig åt på detta sätt. Hur det var hade Christen och Nils slagit varandra, så att åtminstone Nils blödde ur både näsa och mun.

Då detta mål kom upp i tingsrätten tog Christen delvis tillbaka sina tillmälen, men Nils nöjde sig inte med detta. För att höra ännu fler vittnen sköts rättegången upp till sommaringet, men då var Christen sjuk och kunde inte ställa upp, så först på höstetinget kunde man fortsätta behandlingen av målet. Då dömdes båda att böta för slagsmålet, men Christen skulle också vid nästa ting göra offentlig avbön till Nils för sina tillmälen²⁷⁵.

Rättegångarna om Christens skyldigheter fortsatte emellertid. Christen hävdade nu, att han som villkor för sitt löfte att svara för faderns försörjning ställt att dennes lösegendom skulle delas mellan arvingarna och att det överenskommits vid undantagskontraktets underskrivande. Detta blev dock aldrig intaget i kontraktet, och kanske över huvud taget inte nedskrivet. Christen önskade ändå få delningen genomförd.

Tingsrätten ansåg emellertid, att någon delning inte kunde ske, så länge Hans Olsson levde, och att det i flera domstolsutslag fastställts att Christen hade en ovillkorlig skyldighet att försörja fadern²⁷⁶.

Faderns död

I slutet av 1821 dog Hans Olsson. Han hade bara någon månad tidigare undertecknat ett testamente, enligt vittnen "*med ganska sunt förnuft*". Det avsåg dock bara ett förordnande att faderns lån till några av barnen skulle vara fria från ränta.

Vid bouppteckningen uppgavs boet av de båda förmyndarna Nils Hansson och Tore Nilsson²⁷⁷. Till höstetinget 1822 stämde Christen dessa två för att ha utelämnat vissa poster, särskilt faderns kläder. Tingsrätten gav honom delvis rätt och uppdrog åt de båda förmyndarna att upprätta en ny bouppteckning före nästa ting²⁷⁸. Jag har dock inte hittat någon sådan.

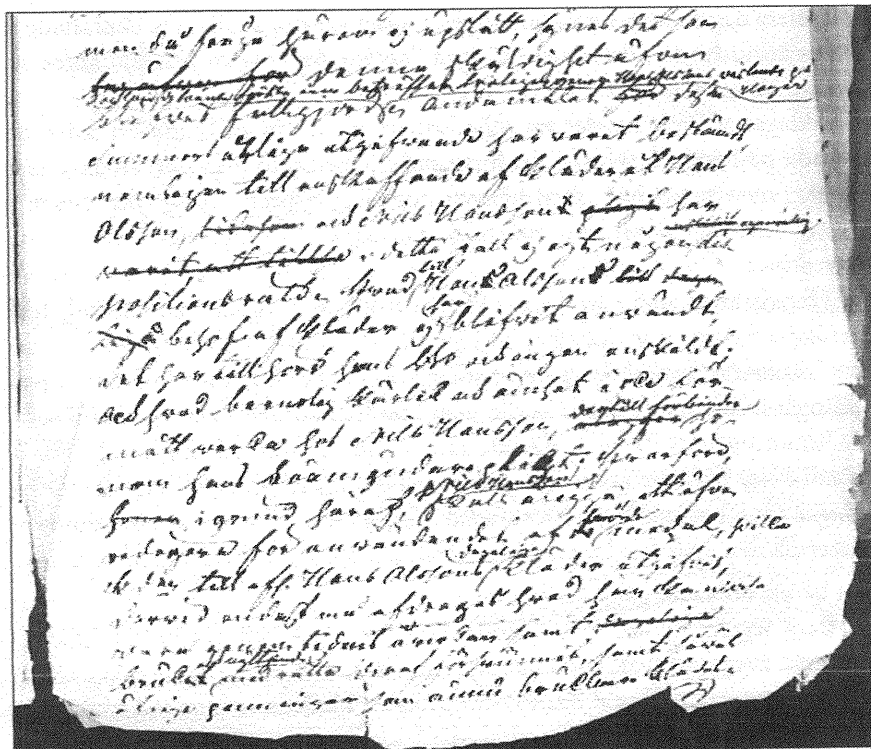
Under samma rättegång vid höstetinget 1822 kom Christen också med andra anklagelser mot Nils. Denne, som ju under många år hade hyst Hans Olsson

275 TBKVHr AlA:104 sid 451

276 TBKVHr AlA:105 sid 689

277 TBKVHr FII:40 sid 47

278 TBKVHr AlA:114 sid 321

Det är inte så lätt att tyda texten om protokollföraren strukit och ändrat i texten.
Källa: Tanums, Bullarens, Kville och Vette häradsrätt Ala:114 (1822-1822) bild 1630, sid 321, Arkiv Digital.

under hans ålderdom, sades ha "arresterat" fadern genom att tidvis binda honom med rep. Kronolänsman Gädda, som var närvarande vid rättegången, bad att få ett utdrag av protokollet i domboken för att kunna åtala Nils för övergrepp mot fadern.

Målet kom upp på sommartinget 1823, och båda parter åberopade vittnen, som alla berättade om sina besök hos Hans Olsson under hans sista levnadsår²⁷⁹. Det framgick att Hans Olsson varit tämligen "sinnessvag och till och med vansinnig", som tingsrätten sammanfattade omdömena. Så hade han exempelvis inte känt igen sonen Christen som vid ett tillfälle var med ett av vittnena vid besök hos Hans. Ett par av vittnena hade av Nils ombetts att under en

²⁷⁹ TBKVHr Ala:114 sid 48r

eller flera dagar vakta Hans, när ingen i huset var tillgänglig. De bekräftade att Hans åtminstone tidvis varit i sängen "*ombunden med en yllelapp, sådan som brukas till barnlindor*".

Åklagaren ansåg att det var oförsvarbart av en son att binda sin fader, och yrkade på böter för Nils. I sin försvarsskrift bemötte Nils inte anklagelserna direkt, men sa att han, med hänsyftning till Christen, "*gång efter annan av denne min bror blivit med rättegångar besvärad*". Påpekandet förefaller inte överdrivet.

Häradsrätten ansåg att det var förtjänstfullt att Nils, när han behövde hjälp att sköta fadern, inte tillkallat "*strängare vakt hos kronobetjäningen*", utan anlitat "*särskild tillkallade hjälpare*". Vilken kronobetjäning som man därvid avsåg framgår inte, men tydligen skulle man i nödfall kunnat få en viss hjälp.

Bindningen av Hans bedömde rätten som lindrig och nödvändig för att hindra "*ett farligare utbrott av faderns vansinnighet*". Denne hade heller inte klagat över behandlingen, förklarade rätten, hur man nu kunde känna sig säker på det. Nils friades emellertid från allt ansvar, och Christen blev dömd att betala Nils rättegångskostnader.

Bara någon månad efter denna rättegång lyckades emellertid bröderna komma överens om att sluta stämma varandra inför rätten. Men hjälp av förre landssekreteraren Gustaf Svahn, som tidigare biträtt Christen vid några rättegångar, formulerade man ett avtal, där båda parter avstår från alla tilldömda ersättningar och lovar att inte stämma varandra. Skulle någon av dem trots allt "*ofreda den andre med rättegång*", skulle han till sin vederpart betala 100 riksdaler banco, utan vidare dom. För att betona allvaret i denna överenskommelse lade de fram den för fastställelse till höstetinget 1823. Den blev då intagen i protokollet och "*gillad och fastställd*"²⁸⁰.

Twister med grannen

Christen Hansson fick nu i stället en annan motståndare, nämligen gästgivaren Johannes Mattisson på Skälleröd, vars marker gränsade till Hogars. I en liten å, som rann genom bådas marker, hade gårdarna haft var sin kvarn. Rättigheten att mala på en kvarn var vid denna tid beskattad, och taxeringen resulterade i ett skattelägningsdokument som definierade kvarnrättigheten.

Christens far Hans Olsson hade 1793 ingått en överenskommelse med dåvarande ägarna av Skälleröd. Dessa hade av sagt sig sin kvarnrättighet och överlåtit den på Hogar, mot att de höst och vår skulle få mala fritt på Hogars kvarn.

²⁸⁰ TBKVHr A1a:115 sid 831

Hogar gavs dessutom viss rätt att ändra på kvarndammarna, så länge de inte förstörde något på Skalleröds ägor.

Christen byggde emellertid om både kvarn och damm, så att det blev över-
svämningar och skador på Skalleröds marker, ansåg Johannes Mattisson. Vid
något eller några tillfällen tycks Christen dessutom ha vägrat Johannes att
mala på Hogars kvarn. Allt detta gav givetvis den senare anledning att stämma
Christen Hansson till tinget.

Samtidigt fanns det en annan fråga som vållade oenighet mellan ägarna till
de båda gårdarna. Den gällde äganderätten till ett stycke mark, kallat Ödegår-
den, som båda gjorde anspråk på. Det fanns många aspekter på dessa frågor
som kunde ge anledning till att stämma motparten till tinget. Och när den
ena parten stämde den andra, kom det i allmänhet genast en genstämning. I
dombokens protokoll börjar många redogörelser för rättegångar så:

"Till behandling upptar nu Tingsrätten det från föregående ting uppskjutna målet
mellan Christen Hansson i Hogar å ena sidan, och Gästgivaren Johannes Mattisson
i Skalleröd å den andra, ömsom käreande och svarande".

Det första målet mellan dessa två parter kom upp på sommaringet 1823,
alltså när serien av rättegångar mellan Christen och Nils Hansson tycks ha av-
slutats²⁸¹. Genom överklaganden till högre instanser och förnyade stämningar
fortgick rättegångarna mellan Christen och Johannes Mattisson under flera år.

Ett snöpligt slut fick dock rättegången vid sommaringet 1833. Christen
Hansson hade uttalat sig nedsättande om häradshövdingen och sagt att denne
borde avsättas. Tydligen hade han också yttrat sig om högre instanser och
rentav gjort "*skändliga uttalanden mot Hans Maj:t Konungen*". För detta beslöt
häradsrätten att Christen skulle fängslas och förpassas till kronohäktet i Göte-
borg²⁸². Han anlände dit den 30 maj, men sedan Justitierevisionen förklarat att
målet skulle läggas ner blev han ställd på fri fot den 14 juli.

Rättegångarna mellan Christen Hansson och Johannes Mattisson hade nu
pågått i tio år. Både lagmansrätten och Göta Hovrätt hade engagerats, och
det förefaller som om något mål hade gått ända till Högsta Domstolen. Argu-
menten i dessa rättegångar är av tämligen teknisk natur och ger inte så mycket
annan information om Christen Hansson och hans familj än en bekräftelse på
att han var oerhört inriktad på att driva rättegångar i olika domstolar. Fick han

281 TBKVHr Alaj15 sid 473

282 TBKVHr Alaj25 sid 491

inte rätt i ett mål, gick han till högre instans eller kom tillbaka till tingsrätten med en ny något modifierad stämning.

Jag tycker att de tidigare domböckerna gett mig en ganska god, om än inte särskilt positiv, bild av min mormors morfar Christen Hansson. Det har tagit tid att gå igenom ett stort antal domböcker och känts ganska frustrerande att nästan varje gång jag har hittat ett nytt mål där han varit inblandad, har det funnits en hänvisning till en tidigare rättegång som behandlat samma mål eller samma frågor. Hur många domboksparagrafer jag har plöjt igenom har jag tappat räkningen på, men jag tycker ändå att resultatet är mödan värt.

Källförteckning

Otryckta källor

Tanums, Bullarens, Kville och Vette häradsrätt (TBKVHr) A1a: 87-114. 1795-1833

Kyrkböcker för Lurs och Tanums socknar